

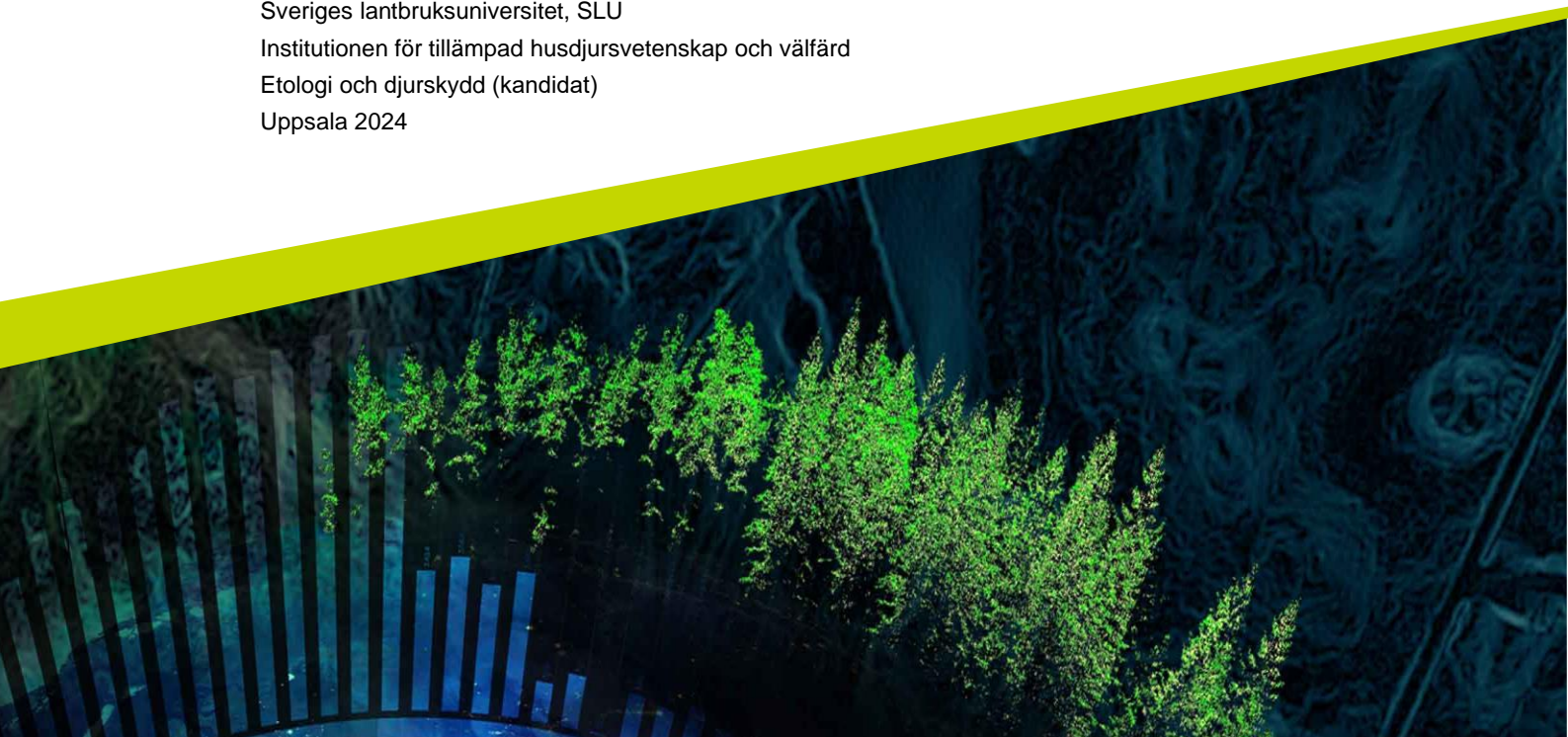

Omedelbart omhändertagande av djur utanför kontorstid

En kvantitativ – och kvalitativ undersökning av
myndigheternas djurskyddsarbete

Susanna Wajner Zagozdzon

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Etologi och djurskydd (kandidat)
Uppsala 2024

Omedelbart omhändertagande av djur utanför kontorstid. En kvantitativ – och kvalitativ undersökning av myndigheternas djurskyddsarbete.

Taking immediate charge of animals outside of office hours. A quantitative – and qualitative study of the authorities' work with animal protection.

Susanna Wajner Zagodzón

Handledare: Frida Lundmark Hedman, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Bitr. handledare: Ida Brandt, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Examinator: Jenny Yngvesson, Sveriges Lantbruksuniversitet, institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i biologi

Kurskod: EX0867

Program/utbildning: Etologi och djurskydd (kandidat)

Kursansvarig inst.: Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2024

Nyckelord: djurrätt, djurvälstånd, ångest, anknytning, kriminalitet, empati, miljöbyte, familj, rädsla, hantering, mänsklig, omedelbart omhändertagande, inspektion, mentala sjukdomar, husdjur, separation, främling, stress, Sverige, transport, urbanisering, lidande.

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Abstract

Immediately taking charge of animals is one legal measure of animal protection that is regulated in the Swedish animal welfare act (2018:1192), from hereon called the AW act. The same legal measure, which regards dogs only, is regulated in the law of supervision of dogs and cats (2007:1150), from hereon called the law of supervision, to protect society from harm or considerable inconvenience. Within regular office hours, it's the Swedish County Administration Board (CAB) that's in charge of ensuring that the animal welfare legislation is complied with. Both the CAB and the Swedish police can immediately take charge of animals for animal protection purposes. However, only the Swedish police can immediately take charge of dogs for other reasons than animal welfare, such as protection of citizens or property. Outside of the CABs' office hours, the Swedish police have legal authority to immediately take charge of animals they encounter during police work.

The aim of this study was to examine the occurrence of authority decisions being made of immediately taking charge of animals outside office hours and to map out where in Sweden this happens. The aim was also to investigate what challenges the CABs and the Swedish police experience with immediately taking charge of animals outside of office hours and how they perceive its effect on the animals. Both the AW act and the law of supervision were considered.

This study was done in two parts. The first consisted of gathering statistics from the Swedish police where the data was related to cases where animals have been immediately taken charged of between the years 2020 and 2023. The second part involved semi-structured interviews with a total of eight respondents from selected CABs, police regions and the Swedish police's national animal protection group. All interviews were performed digitally except one that took place over the telephone.

The results showed that the Swedish police made decisions on taking charge of animals most often in Stockholm with 25,8%, Skåne with 14,7% and Västra Götaland with 13,2%. Most of the decisions were based on the AW act with 82,6%, while only 3,3% were based on the law of supervision, while the remaining 14,1% were never subordinated to the CABs. The majority of animals which were included in these decisions were in the counties Skåne with 27,7%, Stockholm with 21,1% and Västra Götaland with 11,8%. Of the decisions, 41,0% were made within office hours, while remaining 59,0% were made outside of office hours.

The interviews revealed that the police and CABs shared both common and diverse experiences of the challenges and what impact taking charge has on animals. The important, common ground they share were the application of legislation, deficiencies in case management and communication, and practical challenges. The respondents perceived that the animals being immediately taken charged of are affected to a certain degree, but there's need of further study to what extent and how.

Keywords: abuse, animal rights, animal welfare, anxiety, bonding, crime, emotion recognition, environment change, family, fear, handling, human, immediate taking charge, inspection, mental illness, pets, separation, stranger, stress, Sweden, transportation, urbanisation.

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	7
Figurförteckning.....	8
Förkortningar.....	9
1. Inledning	10
1.1 Bakgrund.....	10
1.2 Lagstiftning.....	11
1.3 Utmaningar.....	11
2. Syfte	13
2.1 Frågeställningar	13
3. Material och metod	14
3.1 Del 1: Kvantitativ data – statistik från polisen.....	14
3.2 Bearbetning av kvantitativ data	15
3.3 Del 2: Kvalitativ data - Intervju med myndigheter	15
3.4 Bearbetning av kvalitativ data	16
4. Resultat.....	17
4.1 Kvantitativ data.....	17
4.1.1 Beslut.....	17
4.1.2 Dag eller jour.....	18
4.1.3 Kartläggning.....	19
4.1.4 Djurslag.....	20
4.2 Kvalitativ data.....	21
4.2.1 De upplevda utmaningarna	21
4.2.2 Den upplevda påverkan på djuren	24
5. Diskussion.....	27
5.1 Hur ofta och var i Sverige behöver Polismyndigheten omedelbart omhänderta djur utanför kontorstid?	27
5.2 Vad för utmaningar upplever Polismyndigheten och länsstyrelserna när djur omedelbart omhändertas utanför kontorstid?.....	28
5.3 Hur upplever Polismyndigheten och länsstyrelserna att processen av de omedelbara omhändertagandena påverkar djuren och deras välfärd?	31
5.4 Etik och hållbarhet.....	33

5.4.1	Etik.....	33
5.4.2	Ekonomi.....	34
5.4.3	Miljö.....	34
5.4.4	Samhälle.....	35
5.5	Framtidsutsikter och vidare forskning.....	35
5.6	Metodens för – och nackdelar.....	36
5.7	Litteraturens styrkor och svagheter.....	37
6.	Slutsats.....	38
7.	Populärvetenskaplig sammanfattning.....	39
8.	Tack.....	41
9.	Referenser.....	42
10.	Publicering och arkivering.....	46
Bilaga 1	47
Bilaga 2	50

Tabellförteckning

Tabell 1. Lista med respondenter som ingick i studien. Siffrorna 1–3 motsvarar de län varifrån respondenterna kom.	16
Tabell 2. Djurslag som ingick i Polismyndighetens beslut om omedelbart omhändertagande av djur mellan åren 2020–2023.....	20

Figurförteckning

Figur 1. Genomsnitt av det årliga antalet tagna beslut av Polismyndigheten om omhändertagande av djur per län och polisregion mellan åren 2020–2023....	18
Figur 2. Antal beslut om omedelbart omhändertagande av djur enligt DL och TL tagna av Polismyndighet under eller efter kontorstid mellan åren 2020–2023.....	19
Figur 3. Årligt genomsnitt av antal djur som ingått i Polismyndighetens beslut om omedelbart omhändertagande av djur per län och polisregion mellan åren 2020–2023.	20

Förkortningar

DF	Djurskyddsförordning (2019:66)
DL	Djurskyddslag (2018:1192)
LST	Länsstyrelse
FL	Förvaltningslag (2017:900)
NDG	Nationella djurskyddsgruppen
PM	Polismyndigheten
PR	Polisregion
TIB	Tjänsteman i beredskap
TL	Lagen om tillsyn över hundar och katter (2007:1150)

1. Inledning

1.1 Bakgrund

I Sverige har vi en kultur och tradition där djur som hålls av människan ska behandlas väl och skyddas från lidande (prop. 2017/18:147). Detta reflekteras i landets djurskyddslagstiftning där vårt demokratiska samhälle har kommit överens om att det ska finnas offentliga myndigheter som ser till att djurskyddet upprätthålls (prop. 2017/18:147). Jordbruksverket är den myndighet som har det centrala ansvaret över djurskyddet i Sverige (8 kap. 1 § djurskyddsförordning [2019:66], hädanefter kallad DF), medan länsstyrelsen är den myndighet som utför djurskyddskontroller av olika djurhållningar för att tillse att djurskyddslagstiftningen efterlevs (8 kap. 6 § DF). Utanför länsstyrelsernas kontorstid är det Polismyndigheten som har befogenhet att i akuta situationer omedelbart vidta åtgärder för att hjälpa djur som lider eller som har blivit övergivna av sina djurägare. En sådan åtgärd är till exempel omedelbart omhändertagande av djur enligt 9 kap. 6 § djurskyddslag (2018:1192), hädanefter kallad DL. I de fall där man istället behöver skydda samhället från hundar som orsakar skada eller avsevärd olägenhet kan Polismyndigheten omedelbart omhänderta dem enligt 11 § 2 st. i lagen om tillsyn över hundar och katter (2007:1150), hädanefter kallad TL.

Ett omedelbart omhändertagande enligt DL innebär att antingen länsstyrelsen eller Polismyndigheten beslutar att djur omedelbart ska tas från dess djurägare för att förebygga ytterligare lidande. När djur omhändertas av myndigheterna så betraktas myndigheterna som tillfälliga djurhållare. I de fall Polismyndigheten har tagit beslut om omedelbart omhändertagande så ska länsstyrelsen i efterhand antingen fastställa eller häva polisens beslut. Ett omedelbart beslut enligt TL omfattar enbart hund, medan ett beslut enligt DL kan omfatta något av de djurslag som hålls av oss människor.

Skillnaden mellan ett beslut om omhändertagande och ett beslut om *omedelbart* omhändertagande är att det ena är planerat medan det andra är händelsestyrt. Beslut om omhändertagande verkställs efter en viss handläggningstid då djurägaren först

får tid på sig att överklaga beslutet (35 § 1 st. och 44 § förvaltningslag [2017:900], hädanefter kallad FL). Om djurägaren överklagar beslutet går det ytterligare handläggningstid innan beslutet blir giltig- eller ogiltigförklarat (39 § FL).

1.2 Lagstiftning

Den svenska djurskyddslagstiftningen gäller djur som hålls av människan (1 kap. 2 § DL) och dessa djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom (2 kap. 1 § 1 st. DL).

Vid omedelbart omhändertagande av djur är det både länsstyrelsen och Polismyndigheten som kan ta beslut och verkställa det (9 kap. 6 § DL). Ett djur som utsätts för lidande ska omedelbart omhändertas om dessutom följande punkter är uppfyllda enligt 9 kap. 6 § 1 st. DL:

1. Om det bedöms vara utsiktslöst att djurets lidande blir avhjälpd,
2. Om ägaren till djuret är okänt eller inte kan nås, eller
3. Om det i övrigt bedöms vara absolut nödvändigt från djurskyddssynpunkt.

Polismyndigheten får även omedelbart omhänderta djur om de hålls i strid mot ett djurförbud som djurägaren har (9 kap. 6 § 2 st. DL). De får även omedelbart omhänderta hundar om de orsakar skada eller avsevärd olägenhet för allmänheten (11 § 2 st. TL). När djur omedelbart omhändertas av Polismyndigheten utanför kontorstid så ska detta beslut skyndsamt meddelas till länsstyrelsen (9 kap. 6 § 3 st. DL; 11a § 1 st. TL). Länsstyrelsen i sin tur ska skyndsamt fastställa eller häva Polismyndighetens beslut (9 kap. 6 § 3 st. DL; 11a § 1 st. TL). Vid fastställande av beslut ska länsstyrelsen skyndsamt ta över ansvaret för att beslutet verkställs (9 kap. 6 § 4 st. DL; 11a § 2 st. TL). När ett djur väl har omhändertagits är det länsstyrelsen som beslutar om djuret ska säljas, omplaceras eller avlivas (9 kap. 8 § 1 st. DL; 12 § TL).

1.3 Utmaningar

Idag finns det olika utmaningar kring lagstiftningen och processerna som rör omedelbart omhändertagande av djur utanför länsstyrelsernas kontorstid. Detta belyses av utredningen ”Hund under kontroll – förslag för att stärka myndigheternas verksamhet enligt tillsynslagen och viss verksamhet enligt djurskyddslagen” som publicerades av Statskontoret 28 februari 2024 (Ds 2024:3). I utredningen anges det olika orsaker till de utmaningar som berörda myndigheter upplever idag. Dels har det att göra med att länsstyrelsen och Polismyndigheten har olika huvuduppgifter. Länsstyrelsen har bland annat huvudansvar för djurärenden

medan Polismyndigheten har huvudansvar för förebyggande och bekämpning av brott. Enligt utredningen leder det till att dessa två myndigheter prioriterar och hanterar djurärenden olika, trots att de följer en och samma djurskyddslagstiftning. Jämfört med Polismyndigheten, som är en enhetlig verksamhet genom hela landet, är varje länsstyrelse en egen myndighet vilket leder till att liknande djurärenden riskerar att hanteras olika. I utredningen påpekas det att det dessutom finns begränsningar och otydligheter i nuvarande djurskyddslagstiftning som utgör hinder för båda myndigheterna att utföra sitt arbete på ett så effektivt sätt som möjligt. Hur dessa utmaningar påverkar de djur som omedelbart omhändertas utanför länsstyrelsernas kontorstid tas inte upp i utredningen.

Forskning kring tillämpning av den svenska djurskyddslagstiftningen i praktiken, samt hur djur påverkas av myndigheternas arbete, är ett mycket nytt område. Det finns forskning kring hur djurhållare upplever att få djurskyddskontroller av myndigheter (Lundmark *et al.*, 2022a; Lundmark *et al.*, 2022b). Däremot finns det begränsat med forskning kring hur de svenska kontrollmyndigheterna upplever sina egna arbetsroller. Sådan forskning har gjorts i exempelvis Danmark (Anneberg *et al.*, 2013) och Finland (Väärikkälä *et al.*, 2020), men det saknas ännu publicerade vetenskapliga studier som visar hur kontrollmyndigheterna i Sverige upplever sitt djurskyddsarbete och hur de anser sig samarbeta med varandra. Hur kontrollmyndigheternas arbete påverkar djurens välfärd är i dagsläget sådan forskning som är svår att hitta.

2. Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur arbetet med omedelbart omhändertagande av djur utanför kontorstid ser ut hos Polismyndigheten respektive länsstyrelserna i Sverige, samt hur processerna kring det påverkar djuren. Förekomsten av beslut om omedelbart omhändertagande av djur, som sker utanför kontorstid i landet, kommer att kartläggas. I samband med detta kommer även båda myndigheternas upplevelser kring utmaningar av processerna, samt hur de upplever hur det påverkar djuren, att undersökas.

Eftersom det idag saknas för allmänheten tillgänglig information om varför djur omedelbart omhändertas i Sverige samt hur det går till så är det av intresse att lyfta fram. Detta eftersom det kan även bidra till en diskussion om hur omhändertagandena i slutändan påverkar djuren.

2.1 Frågeställningar

De frågeställningar som denna studie avser att besvara är:

- Hur ofta och var i Sverige behöver Polismyndigheten omedelbart omhänderta djur utanför kontorstid?
- Vad för utmaningar upplever Polismyndigheten och länsstyrelserna när djur omedelbart omhändertas utanför kontorstid?
- Hur upplever Polismyndigheten och länsstyrelserna att processen av de omedelbara omhändertagandena påverkar djuren och deras välfärd?

3. Material och metod

Detta är en studie baserad på sammanställning av vetenskaplig litteratur, lagstiftning, utredning från Statskontoret kring TL och DL (Ds 2024:3) samt intervjuer. Både kvantitativ – och kvalitativ data har samlats in. Den kvantitativa datan bestod av inhämtad statistik från nationella djurskyddsgruppen (NDG) på Polismyndigheten (PM), medan den kvalitativa datan bestod av semistrukturerade intervjuer med NDG samt med utvalda polisregioner (PR) och länsstyrelser (LST) i Sverige.

Den kvantitativa datan hade flera funktioner för denna studie. Dels kartläggning av var i landet det sker flest antal beslut om omedelbara omhändertaganden av djur utanför kontorstid, dels att utifrån dessa uppgifter välja ut vilka LST:er och PR:er som skulle bli mål för intervjuer. Ytterligare funktioner var att få statistik som kan ge en inblick i hur olika aspekter av omedelbart omhändertagande ser ut i olika delar av landet, samt att statistiken fungerade som ett kompletterande underlag för utformningen av intervjuguiden. Det tidsintervall som statistiken förhöll sig till var från år 2020 (eftersom den nya djurskyddslagen [2018:1192] trädde i kraft den 1 april 2019) till och med år 2023. Det lagstöd som besluten i statistiken baserades på var 9 kap. 6 § DL och 11 § 2 st. TL.

Syftet med den kvalitativa datan var att få en djupare förståelse för hur rutinerna mellan PM och LST skiljer sig och varför, vilka utmaningar myndigheterna ställs inför, samt hur processerna i slutändan påverkar djuren som omedelbart omhändertas utanför kontorstid.

3.1 Del 1: Kvantitativ data – statistik från polisen

En begäran om allmän handling skickades ut per mejl den 26 mars 2024 till NDG (ärendenummer 187-A191.504/2024). Bifogat i mejlet fanns ett Word-dokument som inledningsvis presenterade syftet med min begäran samt tydliggjorde vilken tidsperiod och lagstöd den efterfrågade statistiken skulle baseras på (se bilaga 1). Genom mejl- och telefonkontakt med handläggaren klargjordes det vilken statistik som fanns hos PM. Statistiken inkom från NDG per mejl den 3 och 12 april 2024.

Kompletterande allmänna handlingar från PM mottogs per mejl 2, 3 och 4 april 2024.

3.2 Bearbetning av kvantitativ data

Via Microsoft Office Excel sammanställdes och bearbetades statistiken från NDG för att besvara berörda frågeställningar. Bearbetningen av statistiken innebar att sammanställa statistiken i tabeller och skapa figurer för att besvara hela eller delar av arbetets frågeställningar.

Resultatet kategoriserades efter ”PM:s beslut med lagstöd från DL”, ”PM:s beslut med lagstöd från TL” samt som ”PM:s beslut som ej underställts LST”. Ett genomsnitt av dessa tre kategorier räknades ut för att visa ett representativt värde per LST i de sju olika PR under tidsintervallen 2020 – 2023. Även data såsom antal beslut inom – och utanför kontorstid samt antal omedelbart omhändertagna djur och vad för djurslag de var framställdes genom deskriptiv analys.

3.3 Del 2: Kvalitativ data - Intervju med myndigheter

Utifrån dessa data gjordes ett urval av de LST:er samt PR:er i landet som blev mål för intervjuer. Intervju bokades även in med NDG för att gå igenom innebörden av PM:s egen statistik. Processbeskrivning av PM:s rutiner kring omedelbart omhändertagande av djur efterfrågades men gavs ej ut som allmän handling på grund av sekretesskäl.

En intervjuguide utformades med kärnfrågor som berörde PM:s och LST:s rutiner kring omedelbart omhändertagande av djur utanför kontorstid. Frågor utformades som efterfrågade dessa myndigheters subjektiva upplevelser av utmaningar kring processerna samt hur de upplever att det påverkar djuren i slutändan.

Frågorna i intervjuguiden utformades för att semistrukturerade intervjuer kunde genomföras och därmed ge samtliga parter samma huvudfrågor samtidigt som följdfrågor utformades efter svaren på huvudfrågorna (se bilaga 2) (Gillham, 2008). Enligt Gillham (2008) innebär detta att samtliga respondenter får följa samma, styrande intervjuguide samtidigt som intervjufrågornas karaktär var öppna för att få mer djupgående svar. Nyckelord användes också under intervjun för att stödja respondenterna i de breda frågeställningarna i intervjuguiden.

Majoriteten av intervjuerna utfördes genom Zoom-möten som hade bokats i förtid med respondenterna (Tab. 1). En av intervjuerna genomfördes på telefon. I

samband med bokning av intervjuerna fick respondenterna tillgång till intervjuguiderna att läsa innan intervjuerna. Intervjuerna utfördes individuellt med en respondent i taget. Samtliga intervjuer spelades in samtidigt som anteckningar togs per dator. Totalt åtta respondenter deltog.

Tabell 1. Lista med respondenter som ingick i studien. Siffrorna 1–3 motsvarar de län varifrån respondenterna kom.

Länsstyrelser	Polismyndigheten
Länsstyrelse 1	Polisregion 1
Länsstyrelse 2	Polisregion 2
Länsstyrelse 3	Polisregion 3
Länsstyrelse 3	Nationella djurskyddsgruppen

3.4 Bearbetning av kvalitativ data

Den kvalitativa datan analyserades genom att läsa igenom anteckningar och lyssna på ljudinspelningar från intervjuerna. Respondenternas upplevelser av utmaningar kring omedelbart omhändertagande av djur utanför kontorstid listades upp. Datareduktion utfördes för att ur den kvalitativa rådatan ta fram viktigt innehåll från intervjuerna som besvarar studiens frågeställningar (Gillham, 2008). Svaren kategoriserades sedan efter tema för att kunna se mönster i svaren samt jämföra de olika myndigheternas upplevelser.

4. Resultat

4.1 Kvantitativ data

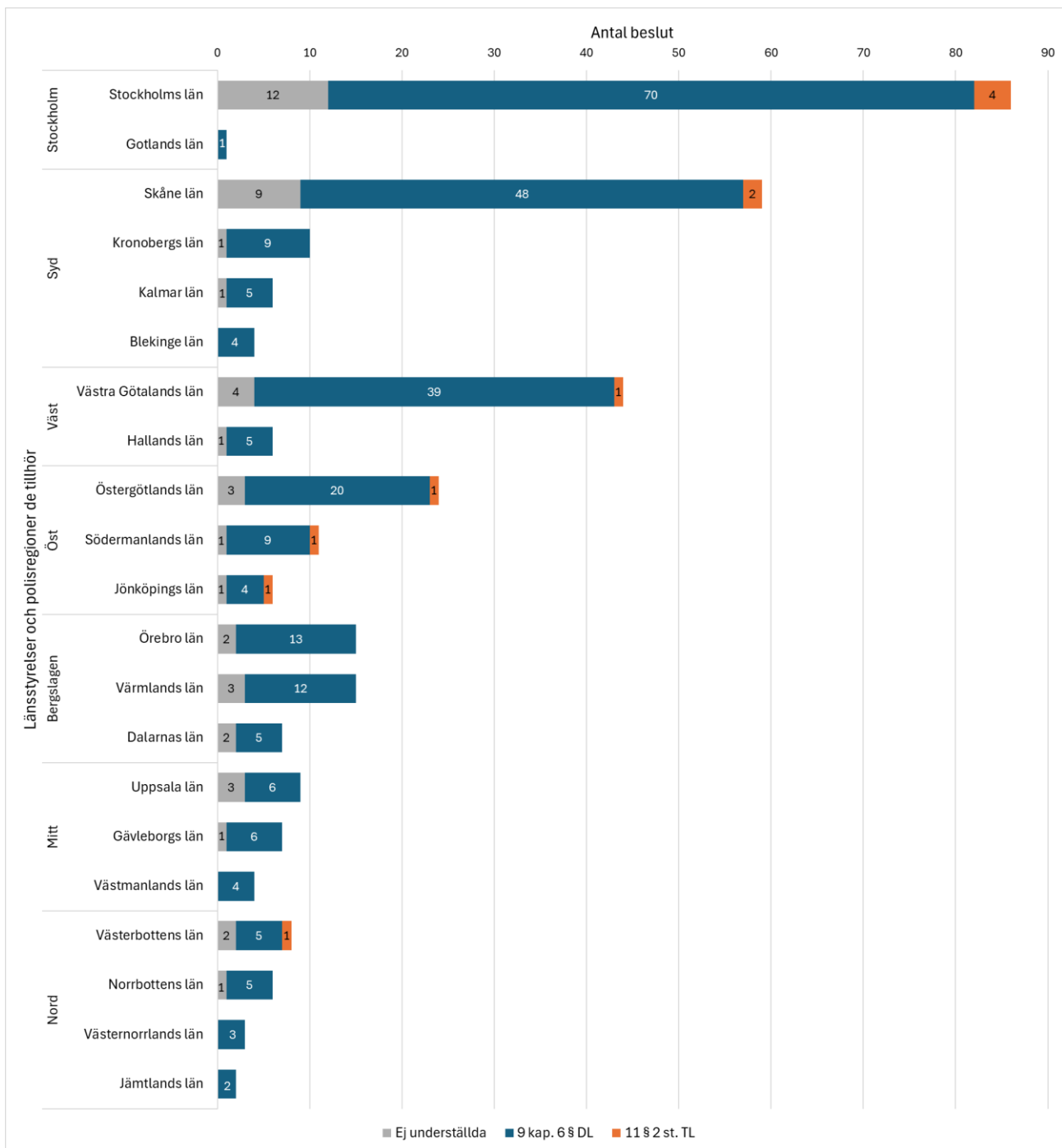
Utefter tillgänglig statistik från NDG på PM valde man sådan data som bedömdes vara relevant för att besvara studiens frågeställningar. Resultatet presenteras som deskriptiv data i form av tabeller och figurer. Varje punkt i detta avsnitt framhäver olika aspekter av första frågeställningen av arbetet.

4.1.1 Beslut

Resultatet visar beslut tagna av PM, från år 2020 till år 2023, som var baserade på lagstöd från 9 kap. 6 § DL samt 11 § 2 st. TL (Fig. 1). Även de beslut som PM ej underställde till LST:erna blev inräknade (det vill säga beslut som PM själva hävde).

I genomsnitt togs det 333 beslut per år om omedelbart omhändertagande av djur av PM i Sverige under åren 2020–2023. Av dessa var det LST Stockholm (25,8%) som hade den högsta andelen beslut tagna av PM att ta ställning till (fastslå eller avslå). LST Skåne och LST Västra Götaland hade vardera 14,7% respektive 13,2% av besluten. Av samtliga PR i landet hade Stockholm (26,2%) den högst andelen beslut tagna av PM medan Syd och Väst hade vardera 23,7% respektive 15,0%.

Av PM:s beslut var 82,6% baserade på lagstöd från DL, 14,1% underställdes inte LST och 3,3% baserade på lagstöd från TL. De PM som hade störst andel av ej underställda beslut till LST var Stockholm (3,6%), Skåne (2,7%) samt Västra Götaland (1,2%). De LST som hade störst andel av beslut baserade på TL från PM var Stockholm (1,2 %) och Skåne (0,6%).

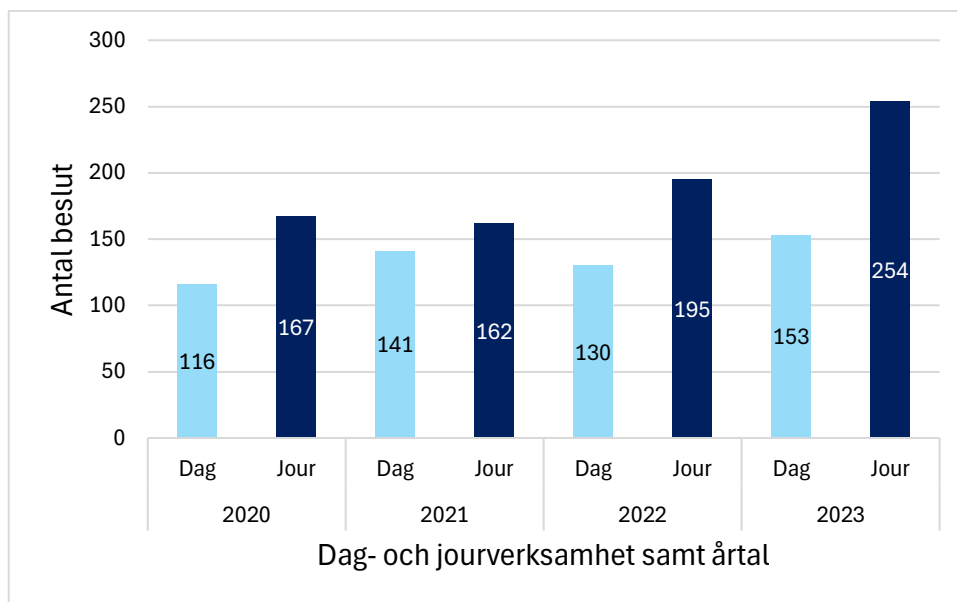

Figur 1. Genomsnitt av det årliga antalet tagna beslut av Polismyndigheten om omhändertagande av djur per län och polisregion mellan åren 2020–2023.

4.1.2 Dag eller jour

De beslut om omedelbart omhändertagande av djur som tagits av PM har dels tagits av NDG på dagtid, dels ansvariga på jourtid. Under tidsintervallet 2020 – 2023 har totalt 1318 beslut om omedelbart omhändertagande av djur tagits av PM (Fig. 2). Av dessa beslut har 41,0% tagits av NDG på dagtid medan 59,0% har tagits av

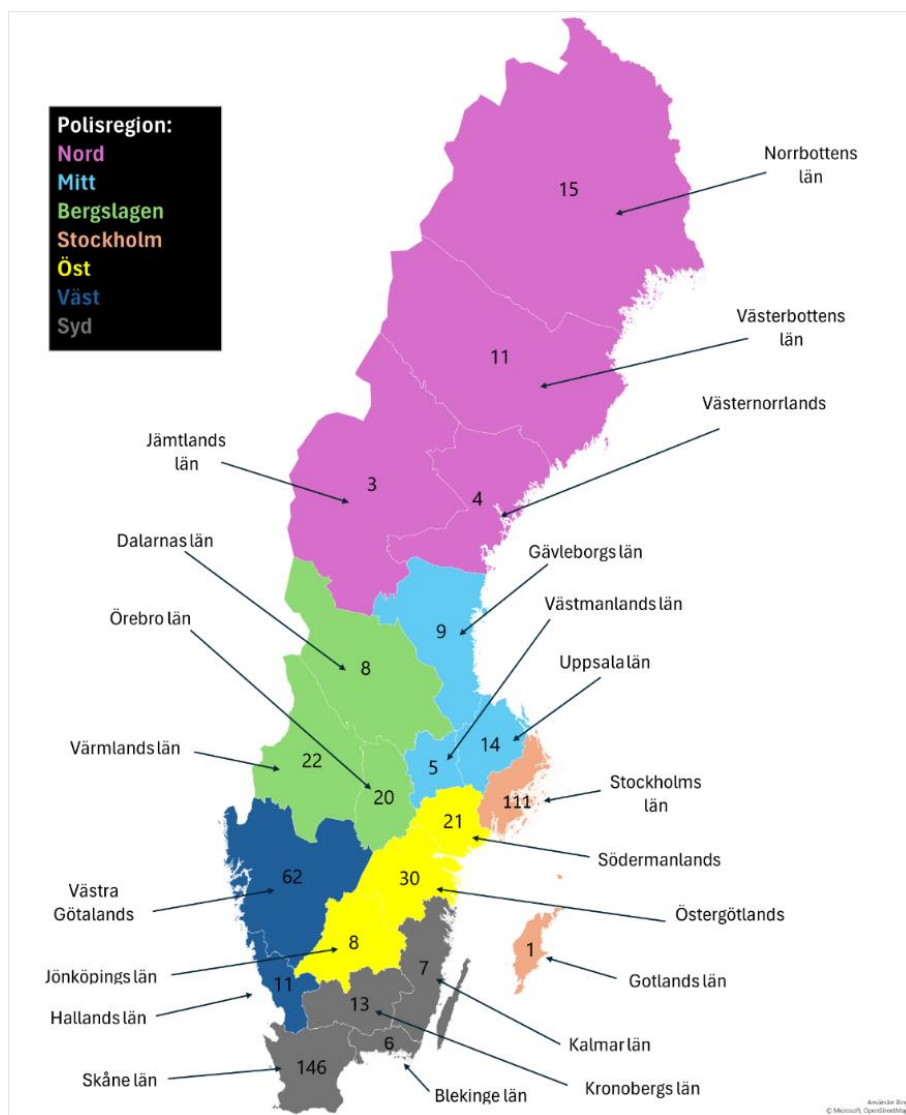
ansvarig på jourtid. Från år 2022 till år 2023 kan man se en ökning av antal beslut tagna av ansvarig på jourtid med 30,3%.

Figur 2. Antal beslut om omedelbart omhändertagande av djur enligt DL och TL tagna av Polismyndighet under eller efter kontorstid mellan åren 2020–2023.

4.1.3 Kartläggning

Totalt har ett årligt genomsnitt av 524 djur ingått i PM:s beslut om omedelbart omhändertagande av djur mellan åren 2020 – 2023. Av dessa djur har 27,9% tillhört beslut riktade mot LST Skåne, 21,2% LST Stockholm samt 11,8% LST Västra Götaland.

Figur 3. Årligt genomsnitt av antal djur som ingått i Polismyndighetens beslut om omedelbart omhändertagande av djur per län och polisregion mellan åren 2020–2023.

4.1.4 Djurslag

Hela 67,9% av de djur som har omedelbart omhändertagits av PM mellan åren 2020 – 2023 var hundar (Tab. 2). Näst efter hund var 15,0% katter, 5,6% fåglar och 2,1% råttor. De djurslag som mest sällan ingått i PM:s beslut var ko, hamster, får och iller.

Tabell 2. Djurslag som ingick i Polismyndighetens beslut om omedelbart omhändertagande av djur mellan åren 2020–2023.

Djurslag	2020	2021	2022	2023	Totalt antal djur
Hund	298	308	359	458	1423
Katt	50	79	75	111	315
Fågel	121	19	17	31	188

Råtta	0	0	1	42	43
Kanin	6	8	18	8	40
Höna	5	12	15	0	32
Fisk	0	15	0	0	15
Orm	1	4	4	3	12
Sköldpadda	3	2	5	1	11
Marsvin	1	1	2	2	6
Ödla	2	0	0	1	3
Ko	0	2	0	0	2
Hamster	0	1	1	0	2
Får	0	0	2	0	2
Iller	0	0	0	1	1
Totalt antal djur	487	451	499	658	2095

4.2 Kvalitativ data

Respondenterna som intervjuades i denna studie representerade antingen en LST eller en PR inom landet, samt även den administrativa delen i PM. Resultaten kategoriserades efter de diskussionsämnen som respondenterna tog upp under intervjuerna.

4.2.1 De upplevda utmaningarna

Polismyndigheten

Länsstyrelsens beredskap

Samtliga respondenter angav att de upplever problem med att LST saknar en tjänsteman i beredskap (TIB) som är kunnig inom djurärenden. Många av respondenterna förklarade att när patruller exempelvis ska frihetsberöva civila personer för utredning eller tvångsvård så händer det att personerna i fråga äger djur. I vissa fall behöver poliserna, under jourtid när NDG har stängt, råd kring huruvida omedelbart omhändertagande är rätt beslut eller inte att verkställa.

Administration

Varierande utmaningar inom LST:s administration angavs av majoriteten av respondenterna från PM. Exempel som angavs var lång handläggningstid hos LST vid underställelse samt hantering av upphandlade avtal. Särskilt kunde respondenterna uppleva problem med avsaknad av upphandlade avtal eller att de inte har fått ta del av nya avtal. Ibland innehåller inte avtalen villkor som är

anpassade efter PM:s behov, till exempel infångning och transport. Andra viktiga villkor som ibland missas att upphandlas är att uppställningsplatsen ska infinna sig inom en viss tidsram när PM kontaktar dem. Ytterligare problematik är när det inte ställs krav i avtalen på att djurhimmens personal ska kunna hantera aggressiva hundar. Några av respondenterna gav reflektioner på att en av konsekvenserna som uppstår när dessa djurärenden inte hanteras skyndsamt av LST är att det blir högre kostnader för både PM och djurägaren.

Tillämpning av djurskyddslagstiftningen

Några respondenter upplevde att det finns olika utmaningar kring lagstiftningen som berör omedelbart omhändertagande av djur utanför kontorstid. Exempelvis har PM:s respondenter fått samtal från veterinärer som vill att de ska omedelbart omhänderta ett sjukt eller skadat djur vars djurägare vägrar att avliva eller behandla det trots veterinärens bedömning. PM menar att de kan omhänderta djuret men att de inte kan ta beslut om avlivning. Utan de överlåter det beslutet i praktiken till veterinärerna efter omhändertagandet. Ett ytterligare exempel som respondenterna gav var hur LST tolkar våldsanvändningen när man ska bereda väg till en djurägares bostad där ett djur befinner sig. Enligt några av respondenterna har det hänt att en LST som fått tillåtelse och nyckel från en djurhållare för att omhänderta djur ändå kontaktar PM för att de ska bereda tillträde. Respondenterna anser att LST i dessa fall inte ska behöva PM:s hjälp med tillträde, men att dessa två myndigheter inte är överens om det.

Kontakt med LST

Något som några av respondenterna angav kunde upplevas som en utmaning är kontakten med LST vid de tillfällen djur inte har omedelbart omhändertagits av PM, utan där PM istället har gjort en orosanmälan till LST på grund av misstanke om att djur inte får den tillsyn de behöver. Respondenterna förklarade att det kan ta lång tid innan LST kontrollerade dessa djur, vilket innebär att det finns en risk att djuren far illa under tiden då de tekniskt sett är ”övergivna” och inte har någon som ger dem tillsyn.

Praktiska utmaningar

Det angavs finnas flera praktiska utmaningar med att hantera djurärenden utanför kontorstid. Ett exempel kunde vara att det inte alltid fanns tillgängligt utrymme på uppställningsplatserna vilket innebär att PM får lösa förvaring av djuret på annat sätt. Ibland behöver PM förvara djuren i sina egna lokaler som inte är utrustade för att tillgodose djurens behov. Transport är en ytterligare utmaning som kan bli svår om uppställningsplatserna inte kan hjälpa till med det. Då återstår alternativet att använda PM:s egna fordon som inte är anpassade och utrustade för att transportera djur. Beroende på situation och djurslag kan PM bedöma att det är bäst att lämna

djuret i bostaden. Eftersom PM inte har den kompetens och kunskap som LST har kan det ibland vara svårt för dem att bedöma om djuren utsätts för vanvård eller inte och om de därmed behöver tas till veterinär.

Länsstyrelserna

Saknade uppgifter till djurägaren

Samtliga respondenter upplevde att det ibland saknas uppgifter om djurägaren när LST får en underställelse från PM som har omedelbart omhändertagit ett djur utanför kontorstid. När information såsom kontaktuppgifter och var djurägaren befinner sig (vilket sjukhus eller häkte) inte finns med i PM:s beslut så försvårar det för LST att komma i kontakt med djurägaren. Framför allt vid de ärenden där djurägaren sitter i häkte med kontaktrestriktioner. Då blir det en utmaning för LST att hitta någon anhörig som skulle kunna ta hand om djuret istället för att LST ska fastställa beslutet om omedelbart omhändertagande av djuret.

Administration

Samtliga respondenter angav att de upplever utmaningar när PM inte omedelbart omhändertar djur när LST har stängt. När djur inte har omedelbart omhändertagits av PM skapar det ytterligare fler ärenden för LST att hantera. En respondent angav att det förekom att istället för att få en skriftlig underrättelse från PM så blir de kontaktade per telefon angående djur som inte har omedelbart omhändertagits, utan lämnats kvar i djurägarens bostad för LST att hantera.

Enstaka respondenter uttryckte ytterligare administrativa utmaningar. Ett exempel är avsaknad av besiktningsintyg av djur från antingen veterinär eller uppställningsplats som anlåtts av PM. Andra interna utmaningar såsom långa handläggningstider på grund av diarieföring av många ärenden är exempel på sådana utmaningar som respondenterna upplever med dessa djurärenden.

Tillämpning av djurskyddslagstiftningen

Några respondenter upplevde utmaning med att skyndsamt kunna fastställa PM:s beslut kring omedelbart omhändertagande när LST:s möjlighet att ta beslut med omedelbar verkan framtogs från den nya DL. Detta innebär att många LST tolkar lagstiftningen så att FL:s krav på kommunikation med berörd part alltid måste ske. Vissa LST kommunicerar genom telefonkontakt för att påskynda processen, medan andra gör det genom att skicka brev vilket tar flera arbetsdagar att nå fram. Detta innebär att de omedelbart omhändertagna djuren får vänta på uppställningsplatserna innan beslut om avlivning, försäljning eller omplacering tas.

Praktiska utmaningar

Samtliga respondenter från LST upplevde att det finns flera praktiska utmaningar som uppstår i samband med att djur omedelbart omhändertas av PM utanför LST:s kontorstid. Exempelvis när djur som borde ha omhändertagits istället blir kvarlämnade av PM. Detta leder till praktiska utmaningar för LST där de åter igen behöver PM:s hjälp att komma åt bostäder där kvarlämnade djur vistas utan tillsyn. När djur väl har omedelbart omhändertagits av PM har det hänt enligt några enstaka av respondenterna att PM inte har tagit djur till veterinär när LST anser att djuren hade behövt vård.

4.2.2 Den upplevda påverkan på djuren

Polismyndigheten

Miljöbyte

Respondenterna hade svårt att svara på frågan kring hur miljöbytet påverkade djuren. Detta eftersom när djuren väl lämnas över till uppställningsplatserna så ser de inte djuren något mer därefter. Respondenterna upplevde att de djur som påträffas i de ärenden där djurägaren frihetsberövas oftast är i gott skick. Därmed resonerar respondenterna, som kommer i kontakt med dessa djur, att de inte vill göra ett omedelbart omhändertagande i onödan utan låta djuret få vara kvar i sin hemmiljö. Beroende på polisärendet finns det möjlighet för djurägaren att komma tillbaka hem inom kort tid vilket innebär att djuret då får fortsätta att vara med sin ägare istället för att omhändertas. Respondenterna förklarade att de upplever att det blir en stor stress för djuret när man tar den ifrån sin trygga miljö där den har allt den behöver för att tillgodose sina grundläggande behov.

Hantering

När ett beslut om omedelbart omhändertagande väl har tagits berättade några av respondenterna hur de upplever att hanteringen i sig påverkar djuren. De gör sitt bästa för att se efter vad djuret har för behov i stunden och att hantera det på ett lugnt sätt vid infångning och transport. Dock upplevde respondenterna att djuren blir stressade av att hanteras av främmande människor.

Transport

Få av respondenterna berättade om sina upplevelser kring hur djuren påverkas av själva transporten. Det har förekommit att djur har dött av stress under transporten när de flyttas från sin hemmiljö. Respondenterna upplevde att det dessutom blir ytterligare stress för de omhändertagna djuren i de fall PM först behöver ta djuren till en av sina lokala polisstationer i väntan på att komma i kontakt med en tillgänglig uppställningsplats. I dessa fall transporteras djuren vid fler än ett tillfälle

vilket utsätter dem för ytterligare hantering och transport som kan orsaka stress enligt respondenterna.

Handläggningstid

En respondent berättade om hur denne upplevde att handläggningstiden påverkade djuren. I de fall som PM inte har omedelbart omhändertagit djuren, utan lämnat kvar dem i bostaden, menar respondenten att det finns en risk att djuren far illa. Detta eftersom beroende på vilken LST som handlägger ärendet så kan de ta lång tid innan de tittar till djuret. Ju längre tid det tar för LST att ta ett beslut desto längre tid får djuren vänta utan tillsyn (under förutsättning att djurägaren inte är på plats).

Länsstyrelserna

Stress vid omhändertagande

Några av respondenterna uttryckte hur de upplever att omhändertagandet i sig påverkar djuren när det sker utanför kontorstid. En respondent menade att eftersom man inte vet hur djuren mår i sin hemmiljö med djurägaren kan man inte bilda sig en uppfattning om hur djuren påverkas när PM omedelbart omhändertar dem. Samtidigt uttryckte resterande respondenter att de upplever att det är när djurägare frihetsberövas av PM som det möjligtvis blir en stökig miljö för samtliga inblandade. Speciellt om djurägaren i sig blir upprörd, vilket djuren kan känna av.

Miljöbyte

En respondent tog upp hur den nya miljön på uppställningsplatsen kan komma att påverka de djur som omedelbart omhändertagits av PM. Hen förklarade att det är en främmande miljö som djuret förvaras i vilket är en stress i sig. Hur djurets grundläggande – och individuella behov tillgodoses på dessa uppställningsplatser beror på. Det skiljer sig åt på olika uppställningsplatser om de är mer inriktade på att ha utrymme att förvara så många djur som möjligt eller om de är mer fokuserade på att ta hand om färre djur på individnivå. Beroende på vad för djurslag det gäller kan den nya miljön hanteras mer eller mindre bra. Hur ett djur hanterar den nya miljön kan även bero på vilka andra djur den placeras med eller i närheten av. Respondenten förtydligade att detta delvis är spekulationer och att det skulle behöva ses över mer systematiskt vilken påverkan uppställningsplatserna har på djuren.

Transport

Några av respondenterna berättade om hur de upplever att transporten påverkar de omhändertagna djuren. En respondent menade att man inte vet hur det skiljer sig mellan LST och PM när djur transporteras och därefter stallas upp av respektive part. Däremot var samtliga av dessa respondenter överens om att beroende på djurslag och vilken transportvana det enskilda djuret har så kan det inverka på hur

de påverkas av hanteringen vid transport och själva transporten. En annan respondent påpekade också att det kan vara en utmaning för PM att transportera djur i sina egna polisbilar då de kan ha utrustning som tar plats.

Djurhem

Några respondenter tog upp att tillgång till uppställningsplats kan påverka djuren vid omedelbart omhändertagande utanför kontorstid. Respondenterna uttryckte att det kan vara svårt att hitta en uppställningsplats som tar emot ”udda djur” (såsom reptiler och amfibier). Dessutom är det periodvis platsbrist på de olika uppställningsplatserna vilket försvårar att hitta en plats åt djuren under tiden ärendet handläggs av LST. Ytterligare en faktor som kan påverka djuren enligt respondenterna är att de flesta uppställningsplatserna är utspridda i länet vilket leder till att det blir längre sträckor att transportera djuren på.

5. Diskussion

5.1 Hur ofta och var i Sverige behöver Polismyndigheten omedelbart omhänderta djur utanför kontorstid?

Beslut av PM om omedelbart omhändertagande av djur har tagits i samtliga län i Sverige mellan åren 2020 och 2023, varav 59,0% av dessa beslut har skett utanför LST:s kontorstid. Majoriteten av djurslag som omedelbart omhändertas av PM är hundar, katter och fåglar. De län där flest antal djur har omedelbart omhändertagits av PM är Skåne, Stockholm och Västra Götaland. Dessa tre län består av respektive storstad Malmö, Stockholm och Göteborg, vilka är de städer med flest invånare i Sverige (SCB, 2024).

Varför majoriteten av omedelbara omhändertaganden av djur sker i ovan angivna län förklarades av flera respondenter under intervjuerna som ett ”storstadsfenomen”. De hade upplevelsen av att ju fler människor som bor i en ort, och ju tätare de bor, desto fler djur behöver PM omedelbart omhänderta utanför LST:s kontorstid. Utifrån NDG:s statistik kan man se att det i dessa tre län tagits flest antal beslut om omedelbart omhändertagande av djur, däremot går det inte utifrån resultatet att se om majoriteten av de tagna besluten härstammar från dessa läns storstäder.

Om man utgår ifrån att flest beslut har gjorts i storstadslänen, att respondenterna noterat ett ”storstadsfenomen” och att den vanligaste orsaken till omhändertagande är frihetsberövning för brottsutredning eller tvångsvård av djurägare, kan man argumentera för att storstädernas ökade risk för kriminalitet och sjukdomsfall även påverkar husdjuren.

Enligt Ceccato & Dolmen (2011) är det i de svenska storstäderna Stockholm, Malmö och Göteborg där kriminaliteten livnär sig på fyra faktorer: demografin, socioekonomiska förhållanden, livsstil och landsposition. Författarna elaborerar att

när folkmängden i urbana miljöer skiftar påverkar det den socioekonomiska stabiliteten, framför allt när fler unga män rör sig i områdena. Konsekvenserna av detta blir att många människor rör sig in och ut ur storstäderna för tillfälliga besök vilket ökar risken för rån och våldsbrott. Landpositionen av storstaden är också en omständighet som påverkar utveckling av kriminaliteten. Exempelvis när storstäderna är placerade nära landsgräns är det något som kriminella kan utnyttja för att snabbt smugla varor eller människor med risken att inte bli upptäckta enligt Ceccato & Dolmen (2011).

Depression och psykos är sådana psykiska sjukdomar som enligt Sundquist *et al.* (2004) drabbar en större andel av de svenska medborgare ju tätare stadsmiljöer de bor i. Författarna förklarar att de variabler som påverkar detta samband är hur många människor som vistas per km² i en urban miljö, civilstånd, utbildning samt om de är inhemska invånare eller immigranter. Slutsatsen författarna kom fram till var att ju tätare människor bor i en stadsmiljö desto större risk löper invånarna (både män och kvinnor) att drabbas av depression eller psykos.

Utifrån studierna ovan kan man argumentera att respondenternas observation, att de flesta omedelbara omhändertagande av djur sker i storstäderna (är ett ”storstadsfenomen”), potentiellt har en vetenskaplig grund. Detta eftersom de djur som omedelbart omhändertas av PM får sina ägare frihetsberövade för brottsutredning eller tvångsvård (om man bortser från djur som hamnar på exempelvis dödsbo). Det kan även vara ytterligare en förklaring till varför PM i vissa fall inte omedelbart omhändertar djur; de behövde i dessa fall prioritera brotts- eller tvångsvårdsärenden före djurärenden. Däremot skulle detta behöva forskas vidare på då det saknas uppgifter om hur ofta PM avstår från att omedelbart omhänderta djur när det egentligen bör ha gjorts.

5.2 Vad för utmaningar upplever Polismyndigheten och länsstyrelserna när djur omedelbart omhändertas utanför kontorstid?

Det framkom från intervjuerna att det idag finns utmaningar som uppstår i samband med omedelbart omhändertagande av djur utanför kontorstid. I helhet grundar sig dessa utmaningar i tillämpningen av djurskyddslagstiftningen, brister i hantering och kommunikation kring djurärenden och praktiska problem. Detta belyses även i Statskontorets utredning (Ds 2024:3) vilket bekräftar att det finns utmaningar kring myndigheternas djurskyddsarbete och deras samverkan med varandra. Trots att det idag finns en överenskommelse mellan regeringen och de berörda myndigheterna om hur omedelbart omhändertagande av djur ska gå till så finns det enligt

utredningen ett behov av att förtydliga lagstiftningen och effektivisera myndigheternas arbete.

När djur omedelbart omhändertas utanför kontorstid uppstår det idag situationer som nuvarande djurskyddslagstiftning inte är helt anpassad för enligt respondenterna. Det vanligaste exemplet som uppstår för PM:s del är när en veterinär ringer in på jourtid angående ett djur som är skadat eller sjukt. Enligt 4 kap. 1 § DL ska det djuret snarast få nödvändig vård eller avlivas, men ibland motsätter sig djurägaren detta trots veterinärens bedömning. Då kontaktar veterinären PM för att de ska omhändertas enligt 9 kap. 6 § DL då djuret lider. Dock finns det oenigheter om ansvarsfördelningen vid beslut om avlivning av dessa djur. Enligt respondenterna från PM kan de inte fatta beslut om avlivning efter de har omedelbart omhändertagit djur enligt 9 kap. 6 § DL. Detta eftersom det är LST som ska besluta vad som ska hända med djuret enligt 9 kap. 8 § DL. Däremot anser respondenterna från PM att veterinärer har befogenhet fatta beslut om avlivning. Enligt Veterinärförbundets riktlinjer ska dock veterinärer kontakta LST eller PM för att få ett djur omhändertaget, de får inte själva ta beslut att avliva djur mot djurägares vilja (SVF, 2020). Detta skapar en osäkerhet kring denna typ av situation hos veterinärerna vilket i sin tur drabbar djuren som inte skyndsamt får den behandling de behöver (Ds 2024:3, avsnitt 4.3.3.).

En ytterligare saknad befogenhet som påverkar LST:s arbete kring djur som har omedelbart omhändertagits utanför deras kontorstid är att kunna ta beslut som omedelbart träder i kraft. Några respondenter angav att det tidigare fanns en sådan bestämmelse i den numera upphävda 74 § djurskyddsförordningen (1988:539) där beslut om omhändertagande av djur enligt dåvarande djurskyddslagen (1988:534) skulle gälla omedelbart. När dåvarande djurskyddslagen och djurskyddsförordningen ersattes av nuvarande DL och DF så finns dessa bestämmelser inte kvar. Den bestämmelsen togs bort av regeringen eftersom de ansåg att den överlappade med bestämmelsen i 35 § FL där en myndighet får verkställa ett beslut omedelbart om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver det (HFD 2021 ref. 41). Dock upplevde respondenterna att detta orsakar problem då det blir längre handläggningstider innan beslutet kan verkställas, speciellt om beslutet överklagas av djurägaren. Konsekvensen av detta blir en ökad risk för onödigt lidande för djuren samt höga skulder för djurägare gentemot staten.

PM upplever att återkopplingen från LST ibland tar allt för lång tid. Dels kan det ta lång tid att få ett beslut om omedelbart omhändertagande fastställt eller upphävt av LST. Dels kan det ta lång tid att få återkoppling på den anmälan PM har gjort avseende djur som PM lämnat kvar åt LST att hantera. Beroende på var i landet ärendet upprättas så kan handläggningstiden vara mer än en vecka, vilket inte är

någon eller några dagar som förarbetena definierar som ”skyndsamt” i anslutning till 9 kap. 6 § 3 – 4 st. DL (prop. 2016/17:224). En orsak till långa handläggningstider är att LST numera oftast kommunicerar dessa beslut, men tolkar lite olika vilken nivå som krävs på kommunikeringen. Vissa LST kommunicerar genom telefonkontakt medan andra tolkar det som att de behöver skicka brev till djurägaren med fem dagars yttrandetid (Ds 2024:3, avsnitt 5.6.2.). De långa handläggningstiderna hos LST kan bli problematisk för båda myndigheterna. Om PM har inte omedelbart omhändertagit ett djur så har de tekniskt sett inget ansvar att kolla till de djur som lämnas kvar i hemmet, även när de har gjort en anmälan till LST. Detta eftersom det finns inget beslut om omhändertagande för LST att fastställa eller att häva. Däremot om LST i fråga inte skyndsamt kan ta sig an ärendet så blir djuret utan tillsyn (Ds 2024:3, avsnitt 5.6.).

När ett djur omedelbart omhändertas av PM ska de kunna ta avrop på LST:s upphandlade avtal med uppställningsplatser. I praktiken kan detta bli komplicerat ifall avtalen inte innehåller avtalsvillkor som är anpassade utefter PM:s behov. Där kan det vara otydligt om det ingår i avtalen med djurhemmen om de hjälper till med infångning och transport av djur samt inom vilken tidsram som djurhemmen ska infinna sig när PM har tagit beslut om omedelbart omhändertagande av djur (Ds 2024:3, avsnitt 1.2.7.). Beroende på vilken län som ingår i PR kan djurhemmen vara placerade på långt reseavstånd jämfört med där djuren omhändertas. Detta kan innebära att PM själva får transportera eller förvara djuren på polisstationen eftersom djurhemmen ibland inte har möjlighet att hämta djuren själva.

En annan försvårande omständighet vid omedelbart omhändertagande av djur utanför kontorstid uppstår när myndigheterna har olika uppfattningar om ifall ett djur omedelbart ska omhändertas eller inte. Flera respondenter från LST upplever att PM har inte omhändertagit djur när det behövts. Istället upprättas en anmälan av PM hos aktuell LST medan djuret lämnas i till exempel djurägarens bostad utan tillsyn över helgen tills LST är tillgänglig igen nästkommande arbetsdag. Respondenterna från PM förklarade att de i dessa fall antingen behövde prioritera andra ärenden, då omhändertagande av djur tar resurser från deras övriga verksamhet (Ds 2024:3, avsnitt 5.4.4.), eller att de bedömde att det var mindre stressande för djuret att få vara kvar hemma än att omhändertas.

I de fall PM bedömer att de inte omedelbart ska omhänderta djur kan handräckning bli aktuellt när LST ska omhänderta djuret på sin arbetstid. Här finns det en oenighet mellan myndigheterna kring syftet med handräckningen. Respondenterna från LST menar att de inte kan komma åt djuren ifall djurägaren inte är kontaktbar eller inte uttryckligen gett sitt samtycke för tillträde till dennes bostad. PM argumenterar då att när LST exempelvis får nyckel av djurägaren så är det tillräcklig samtycke och

att begära handräckning i dessa fall är onödigt. Flera av PM:s respondenter angav att de upplever att LST överutnyttjar handräckningen medan LST menar på att de inte har rätt att gå in i en bostad utan samtycke från djurägaren. Däremot menar Statskontoret att PM:s befogenheter såsom beredning av tillträde är unika och bör inte ges till LST då det kan påverka förtroendet för staten (Ds 2024:3, avsnitt 3.3.1.). Däremot kan LST underlätta kommunikationen med PM genom att motivera tydligare varför de behöver handräckning (Ds 2024:3, avsnitt 1.2.4).

5.3 Hur upplever Polismyndigheten och länsstyrelserna att processen av de omedelbara omhändertagandena påverkar djuren och deras välfärd?

De fyra huvudsakliga faktorer som respondenterna upplever påverkar de djur som omedelbart omhändertas utanför LST:s kontorstid är djuret i sig, djurhållaren, hanteringen av djuret och miljöbytet. De menade på att i samband med att PM omhändertar djur uppstår det flera parametrar som kan påverka djurens välfärd.

I diskussionen kommer de vetenskapliga studier som tas upp att huvudsakligen fokusera på djurslagen hund och katt. Dels eftersom dessa två djurslag utgör en större andel av de djurs som omedelbart omhändertas av PM, dels för att hålla bredden av diskussionen inom en viss ram.

Vid omedelbart omhändertagande utanför LST:s kontorstid är den vanligaste situationen att PM hämtar djuren från dess hemmiljö. Enligt respondenterna hanterar djuren denna situation olika beroende på flera olika faktorer såsom vad för djurslag de är och vad för tidigare erfarenheter de har med människor. Exempelvis hundar är ett sådant djurslag som generellt uppvisar tillit även för främmande människor (Tan *et al.*, 2018), dock utvecklar hundar en nära anknytning till sina ägare som de känner sig trygga med (Palmer & Custance, 2008). Enligt Palmer & Custance (2008) kan situationer där hundar lämnas ensamma med främmande människor öka deras stressnivåer. Detta kan i sin tur öka risken för att vissa hundar uppvisar aggressiva beteenden gentemot främmande människor på grund av exempelvis rädsla (Flint *et al.*, 2017). Ytterligare faktorer som påverkar risken för utveckling av aggressiva beteenden gentemot människor är exempelvis hundras, ålder, kön och varifrån hunden införskaffades (Flint *et al.*, 2017).

I de fall djurhållaren är fysiskt närvarande vid omhändertagandet av djuret kan det enligt respondenterna bli en känslomässig situation för dem båda. När djurhållare

utsätts för en psykologisk stress kan man argumentera att deras känslotillstånd kan påverka djurens välbefinnande. Exempelvis har hundar en förmåga att känna av stress genom lukten från människors svett (Wilson *et al.*, 2022). Ansiktsuttryck och vokala signaler, som uttrycker ett negativt känslotillstånd, är kroppsspråk som både hundar och katter kan läsa av och uppfatta som stress hos människor (Albuquerque *et al.*, 2016; Quaranta *et al.*, 2020). Därmed finns det en stor risk att djurhållares negativa känslor kring en situation som innebär frihetsberövande kan även påverka hundars och katters känslotillstånd och stressnivåer negativt (Sümeği *et al.*, 2014, Quaranta *et al.*, 2020). Däremot finns det begränsat med studier om hur andra domesticerade djurslags stressnivåer påverkas av människans känslotillstånd.

Hantering av dessa djur, i samband med omedelbart omhändertagande av PM, innefattar infångning och transport till uppställningsplats. Några respondenter upplevde att dessa instanser kan vara stressande för djuren, framför allt när de hanteras av människor som de inte känner. I en studie av Palmer & Custance (2008) kunde man se att hundar som lämnades kvar i ett rum med en främling uppvisade beteenden där de aktivt sökte sina ägare. När hundar separeras från sina ägare och lämnas med främmande människor kan de uppleva separationsångest (Palestrini *et al.*, 2005). I de moment där djur fångas in kan begränsad utrymme och restriktiv hantering påverka deras stressnivåer (Wormald *et al.*, 2017).

Några respondenter har angett att de upplever transporten till uppställningsplatsen som stressigt för de omhändertagna djuren. De angav även att det har hänt att djur har dött under transporten på grund av stress. Huruvida ett djur hanterat transport beror på flera olika faktorer, såsom erfarenhet. I en studie av Herbel *et al.* (2020) transporterades oerfarna hundar kortare distanser och vid upprepade tillfällen. Hundarnas kortisolnivåer visade på förhöjda värden efter transport. Även erfarna hundar kan dock uppnå en viss nivå av stress enligt Fazio *et al.* (2015) vars liknande studieupplägg med resvana hundar påvisade ökade nivåer av glukokortikoider (vilket också är förknippat med ökad stress). Precis som hundar kan katter med erfarenhet av transport hantera det bättre jämfört med katter som inte tränades att sitta i bur och åka med bil (Pratsch *et al.*, 2018).

Hur djuren påverkas efter de har omhändertagits från sin hemmiljö och placerats på en uppställningsplats kunde respondenterna inte svara på. Detta eftersom de då lämnat över tillsynen och skötseln av djuret till någon annan fram till dess att LST tar ett beslut om vad som ska hända med djuret. Däremot upplevde flera respondenter att LST:s handläggningstid är en faktor som kan påverka de omhändertagna djuren. Ju längre handläggningstid desto längre tid vistas djuren i en främmande miljö vilket respondenterna menar kan vara ett lidande för djuren. Huruvida detta stämmer eller inte är en utmaning att svara på eftersom det är fler

faktorer än själva uppställningsplatsen i sig som påverkar de omhändertagna djurens välfärd.

Man kan argumentera att djurens förutsättningar att hantera miljöbytet är olika beroende på vad för uppställningsplats de hamnar hos (till exempel om de är fokuserade på att ha plats för så många djur som möjligt eller om de är fokuserade på att tillgodose djuren mer än deras grundläggande behov). Samtidigt kan man även argumentera att djuret med dess erfarenheter avgör hur den upplever miljöbytet. Exempelvis undersökte Hennessy *et al.* (1997) kortisolnivåer hos hundar som placerades på djurhem. Resultaten visade att kortisolnivåerna var höga de första dagarna, men efter någon vecka hade de sjunkit till nivåer som motsvarade dem de hade i sin hemmiljö. Samtidigt visade Parts *et al.* (2014) att hundar som tillfälligt bytte miljö, från hem till kennel, inte uppvisade någon större skillnad i fysiologiska mätningar eller i aversiva stressbeteenden. Enligt Part *et al.* (2014) visade hundarna snarare beteenden som antydde att miljöbytet i sig var en positiv upplevelse för dem.

5.4 Etik och hållbarhet

5.4.1 Etik

Det finns flera etiska aspekter som berörs när djur omhändertas, särskilt när det sker i samband med att PM frihetsberövar deras djurägare. Här kan man diskutera kring vem som har ansvar i dessa situationer och hur man enligt olika etiska teorier går tillväga för att ta det ansvaret.

Omhändertagande av djur är en åtgärd för att den svenska djurskyddslagstiftningen ska efterlevas. Enligt Singer (1987) har alla kännande varelser moralisk status vilket innebär att jämlik hänsyn ska tas för jämlika intressen. Med andra ord är djuren (som kan känna) jämlika med människor och deras intressen ska därmed också tas i beaktning. Detta kan appliceras på den etiska teorin nyttoetik där man ska maximera nyttan för så många individer som möjligt. Omhändertagande av djur är ett sätt för det svenska samhället att ta ansvar för de djur som hålls av medborgarna när dessa kännande varelsers intressen inte tas i beaktning av sina djurägare. Samtidigt kan man argumentera att det är svårt att avgöra hur exakt ett individuellt djur känner när det tas ifrån sin hemmiljö och sin ägare av främmande människor. En myndighets bedömning av vad som är bäst för djurets intresse kanske egentligen kolliderar med hur djuret faktiskt uppfattar sin situation. Exempelvis kanske djuret mår bra men omedelbart omhändertas på grund av anledningar som den inte kan kontrollera. Detta kan man argumentera skapar ett lidande i sig vilket samtidigt är svårt att undvika.

Omedelbart omhändertagande är en åtgärd som påverkar varje individuellt djur. Man kan argumentera att det inskränker på dess rättigheter att få vara kvar i sin hemmiljö med sin familj. Regan (1986) håller med att djur har moralisk status och är jämlik varandra (oavsett art). Däremot menar han att varje enskild individ har ett egenvärde och rättigheter vilket innebär att samhället har en plikt gentemot varje enskilt djur. Djurrättighetsetiken syftar till att djuren har rättigheter precis som människan och att de därmed överhuvudtaget inte bör hållas av människan. Omedelbart omhändertagande av djur kan argumenteras vara ett sätt att värna om djurens rätt att behandlas väl och skyddas från onödigt lidande. Samtidigt kan denna åtgärd även argumenteras att kränka djurens rätt att få förbli med sin familj.

5.4.2 Ekonomi

Vid omhändertaganden av djur står PM för kostnaden av djuret tills LST har fastställt eller hävt beslutet (9 kap. 9 § DL; 20 § TL). Detta är en av faktorerna som har lett till att det skaver mellan myndigheterna eftersom det dels tar ekonomiska resurser från PM på djurärenden, dels att det blir ”dubbeladministration” av utgifter hos båda myndigheterna vilket skapar förvirring hos djurägaren som i slutändan får dubbla fakturor. Detta skapar frustration som kan påverka samverkan mellan myndigheterna negativt och därmed arbetet kring skydd av djur eller samhälle när djur behöver omedelbart omhändertas.

De djurhållare vars djur blir omedelbart omhändertagna är enligt respondenterna en grupp människor som oftast är extra utsatta antingen av kriminalitet eller sjukdom. Hur dyra utgifter dessa djurägare får betala beror på var i landet de bor. Detta eftersom LST har olika långa handläggningstider kring dessa skyndsamma djurärenden. Ju längre handläggningstid desto större utgifter blir det att ha djuret uppstallat tills ett beslut har tagits. Dessa kostnader ska sedan den redan utsatta djurägaren stå för. Dessutom riskerar djurägarna personlig konkurs när de överklagar beslutet och ytterligare handläggningstid går.

5.4.3 Miljö

De miljömässiga omständigheter som spelar in under de omedelbara omhändertaganden av djur som sker utanför kontorstid är djurets hemmiljö samt transporten till uppställningsplats. Enligt respondenterna händer det att djurets miljö är i gott skick och att djuret i sig mår bra innan omhändertagandet sker. Däremot i de fall där exempelvis djurägaren på grund av sjukdom inte klarar av att ta hand om sig själv så finns det risk att de inte har förmåga att ta hand om varken sitt djur eller hem. I dessa fall kan en ohygienisk miljö, framför allt med flera djur i samma bostad, öka risken för spridning av zoonoser (Arluke *et al.*, 2017).

När djur omedelbart omhändertas transporteras de till närmaste uppställningsplats som är tillgänglig. Enligt respondenterna är dessa djurhem ofta placerade långt från tätorter eftersom det är ett lägre kostandsalternativ för djurhemmen. Detta innebär att transportavstånden blir långa vilket i sin tur kräver mer drivmedel. Därmed kan långa transportsträckor ha en viss miljöpåverkan.

5.4.4 Samhälle

När djur omhändertas av en myndighet blir det en utsatthet och inskränkning på den individuella, privata djurägaren. Detta eftersom djurägaren ofta ser sina djur som familjemedlemmar (Walsh, 2009) och när de tas ifrån dem kan man argumentera att de kan uppleva ett övertramp från myndigheternas sida. Samtidigt är medborgarna måna om att både djur och människor ska skyddas och må bra i det svenska samhället (2 kap. 1 § 1 st. DL, 1 § TL). Detta kräver då att djur omedelbart omhändertas i de fall där de utsätts för lidande eller när hundar orsakar samhället skador.

Däremot innebär avsaknaden av enhetlighet, som konsekvens av de olika tolkningar som myndigheterna gör av djurskyddslagstiftningen samt de olika ärendehanteringsrutinerna som LST har, att medborgarna inte behandlas lika i samma typ av ärende i landet. Detta innebär att det blir ett mindre rättssäkert förfarande när djur omedelbart omhändertas beroende på var i landet djurägaren bor. Samtidigt om djur inte omedelbart omhändertas när det hade behövts kan man argumentera att det leder till ett lidande för djuret och dess djurägare när djuret lämnas utan tillsyn under en längre period och djurägaren fysiskt inte kan tillgodose dess behov (på grund av frihetsberövning eller tvångsvård). I längden föreslår Statskontoret (Ds 2024:3) förändringar som ska bidra till effektiviserat arbete kring omhändertagande av djur vilket man kan argumentera bidra med en trygghet även för i framtiden utsatta djurägare som inte kan ta hand om sina djur.

5.5 Framtidsutsikter och vidare forskning

Kort efter att Statskontoret publicerade sin utredning (Ds 2024:3) kom regeringen med förslag på lagändring för både DL och TL, där LST:s och PM:s roll och befogenheter kring omedelbart omhändertagande av djur förtydligas (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2024). Exempel på förslag som anges är att PM ska kunna besluta om avlivning av djur som har omhändertagits enligt DL. Det förtydligas även i förslaget att veterinären ska ge PM sin bedömning om avlivning är nödvändigt eller inte när djur omhändertas. Frågan kring LST:s möjlighet att fatta

beslut om omedelbar verkställighet kommer enligt regeringens promemoria att beredas i en annan ordning.

Regeringen och Statskontoret gör liknande bedömning kring vilka konsekvenser dessa förändringar kan komma att få för framtida djurärenden (Ds 2024:3; Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, 2024). De bedömer att samtidigt som PM avlastas i fler aspekter av djurärenden så kan de komma att få göra fler handräckningar åt LST samt fler mentalbesiktningar av omhändertagna hundar. Hur dessa förslag på förändring av DL och TL kan komma att påverka djuren är något som behöver undersökas vidare. Utöver det som har framkommit i studien skulle intressanta frågeställningar för vidare forskning vara följande:

- Hur påverkas omhändertagna djur av att vistas på uppställningsplatser i Sverige?
- Hur ser arbetet ut kring prioritering och utredning av djurrelaterade brott i Sverige?
- Vilka målgrupper av djurägare är överrepresenterade i djurärenden där djur har omedelbart omhändertagits och varför är de överrepresenterade?

5.6 Metodens för – och nackdelar

Studien baserades på både kvantitativ- och kvalitativ data som kompletterade varandra för att besvara mina frågeställningar. Fördelarna med att begära allmänna handlingar från NDG var att det var färdig statistik. Under tiden min begäran behandlades kunde jag effektivisera arbetet genom att skriva på andra delar av mitt examensarbete. Genom att ta del av PM:s egna data kunde jag bearbeta det och besvara första frågeställningen och ge visst underlag för diskussionen i tredje frågeställningen. Samtidigt var det utmanande att bearbeta någon annans data eftersom det kunde ge upphov till missförstånd samtidigt som det i början av arbetet krävdes komplettering av statistik från NDG eftersom man inte visste vad de hade statistik på eller inte.

Den kvalitativa datan samlades in genom intervjuer med totalt åtta respondenter. Fördelarna med att samla in data genom intervjuer var att det gav en fördjupande förståelse för hur flera olika aspekter av omedelbart omhändertagande av djur ser ut samt att man kunde ställa följdfrågor för förtydliganden. Det var relativt enkelt att utföra intervjuerna på distans genom att använda digitala plattformar såsom Zoom. Efter intervjuerna kunde jag med fördel återgå till både anteckningar och ljudinspelningar vid bearbetning av den kvalitativa datan. Däremot var denna del av min metod tidskrävande då min datainsamling var beroende av att komma i kontakt med rätt personer på berörda myndigheter samt att boka in intervjuer med

dem när de hade tid. Det tog även lång tid att transkribera intervjuerna. Det var en utmaning att formulera frågor inför intervjuerna när jag i början av mitt arbete inte var insatt i hur omedelbart omhändertagande av djur går till i praktiken.

5.7 Litteraturens styrkor och svagheter

Litteraturen i studien bestod av 24 vetenskapliga artiklar, åtta författningar, en bok om intervjutekniker, riktlinjer från SVF, en dom från HFD, en utredning från Statskontoret, en promemoria från regeringen och statistik från NDG samt SCB:s hemsida. Samtlig litteratur bidrog till en varierande diskussion där både de juridiska och vetenskapliga aspekterna kring omedelbart omhändertagande av djur utanför kontorstid kunde utforskas. Trots att det finns sparsamt med forskning kring det svenska djurskyddsarbetet kunde man utifrån respondenternas erfarenheter spekulera och utgå ifrån studier som har behandlat relevanta ämnen. Däremot behövde detta göras med hänsyn till varje studies innehåll och utförande. Samtidigt kan man argumentera att styrkan med de vetenskapliga studier som har använts är att de ger möjligheten att utforska hur specifika aspekter av ett omedelbart omhändertagande kan se ut och därmed ge en djupare förståelse för gemena man hur det påverkar både djur och människa.

Statistiken från NDG visade tydligt förekomsten av PM:s beslut om omedelbara omhändertaganden i Sverige under åren 2020 – 2023, samt antal djur som berördes. Utifrån det kunde man bearbeta datan och presentera en estimering på hur det generellt ser ut med omedelbart omhändertagande utanför kontorstid. Samtidigt fanns det mindre begränsningar i statistiken där antal omedelbart omhändertagna djur visades per län och PR och inte per stad. Med det hade man kunnat bekräfta respondenternas påstående att flest djur omedelbart omhändertas av PM i storstäderna på grund av ”storstadsfenomenet”. Istället fick man resonera utifrån studier av Ceccato & Dolmen (2011) och Sundquist *et al.* (2004) hur kriminalitet och mentala sjukdomar i svenska storstäder ökar risken för att fler djur omedelbart behöver omhändertas i dessa områden.

Utredningen från Statskontoret (Ds 2024:3) belyser och stödjer de utmaningar som respondenterna tog upp i denna studie. Dessutom gavs en inblick i hur djurskyddslagstiftningens framtidsutsikter ser ut när regeringen släppte promemorian med lagförslag (Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet, 2024). I utredningen och promemorian låg huvudfokuset på att förenkla och förbättra Sveriges djurskyddsarbete. Däremot diskuterades inte djurens välfärd vilket innebar att de vetenskapliga artiklarna fick komplettera denna del av diskussionen.

6. Slutsats

Majoriteten av beslut om omedelbart omhändertagande av djur som togs mellan 2020–2023 utanför kontorstid skedde i länen Stockholm, Skåne och Västra Götaland. Det var även i dessa län som flest antal djur beslutades att omedelbart omhändertas. Av PM:s beslut om omedelbart omhändertagande togs 59,0% på jourtid.

De utmaningar som PM och LST upplevde kring processen av omedelbart omhändertagande av djur utanför kontorstid grundar sig i tillämpning och tolkning av djurskyddslagstiftning, brister i hantering av djurärenden, bristande kommunikation samt praktiska problem.

Respondenterna från PM och LST hade olika uppfattningar kring hur omedelbart omhändertagande påverkar djur och deras välfärd. Däremot var majoriteten av respondenterna överens om att djur som omedelbart omhändertas hanterar situationen olika beroende på flera faktorer såsom djurets tidigare erfarenheter, djurhållarens känslotillstånd vid omhändertagandet, hur djuret hanteras vid infångning, transportsträckan samt uppställningsplatsens miljö. Hur svenska myndigheters djurskyddsarbete påverkar djurens välfärd behöver forskas vidare på.

7. Populärvetenskaplig sammanfattning

I Sverige har vi lagstiftning vars syfte är att skydda de djur vi håller samt samhället från skador som våra hundar kan orsaka. Länsstyrelsen är den kontrollmyndighet som har i uppdrag att se till att denna lagstiftning efterlevs. En av de åtgärder som länsstyrelsen kan ta för att skydda djuren från onödigt lidande är att omedelbart omhänderta dem från djurägare. Däremot har länsstyrelsen enbart öppet på kontorstider, vilket innebär att Polismyndigheten tillfälligt tar över ansvaret för omedelbara omhändertaganden när de stöter på djur under sitt arbete kvällar, nätter och helger. När länsstyrelsen är tillgänglig igen nästkommande arbetsdag ska de bestämma om polisens beslut är giltigt eller inte.

De vanligaste scenariona där polisen stöter på djur under jourtid är när de frihetsberövar djurägaren för utredning av brott eller tvångsvård. I de fall det inte finns någon utpekad anhörig som kan ta hand om djuret eller det är osäkert om djurägaren har fysisk förmåga att tillgodose djurets behov så ska polisen omedelbart omhänderta djuret. Detta innebär att polisen blir tillfällig djurägare. Djuret placeras på ett djurhem i väntan på att länsstyrelsen skyndsamt ska besluta om djuret ska säljas, omplaceras eller avlivas. I verkligheten finns det dock flera utmaningar som påverkar berörda myndigheternas arbete och djuren.

Syftet med denna studie var att kartlägga de djur som omedelbart omhändertas i Sverige, belysa myndigheternas upplevelse av de olika utmaningar som uppstår i samband med denna åtgärd samt hur dessa beslut kan påverka djuren. Detta gjordes genom att samla in statistik från nationella djurskyddsgruppen hos Polismyndigheten samt att intervjua valda länsstyrelser och polisregioner.

Resultaten visade att omedelbart omhändertagande av djur sker över hela landet, dock tas flest av dessa beslut i län med storstäder såsom Stockholm, Skåne och Västra Götaland. Ungefär 60% av de beslut som Polismyndigheten tar görs under jourtid. Flera av respondenterna menar att det finns ett ”storstadsfenomen” som innebär att ju fler människor som vistas i en tätort desto fler djur riskerar att omhändertas. De utmaningar som myndigheterna upplever uppstår i samband med omedelbart omhändertagande av djur grundar sig i tillämpning av lagstiftning, olika typer av brister kring hantering av djurärenden, kommunikationsbrister samt

praktiska problem. Respondenterna upplevde att omedelbart omhändertagande har en viss påverkan på djuren då djuren separeras från sin ägare och transporteras till ett djurhem som är en främmande miljö för dem. I vilken utsträckning dessa djurs välfärd påverkas behöver undersökas vidare.

Statskontoret publicerade våren 2024 utredningen ”Hund under kontroll - förslag för att stärka myndigheternas verksamhet enligt tillsynslagen och viss verksamhet enligt djurskyddslagen”. Där belyses de utmaningar som respondenterna i denna studie uppgav och utredaren kom även med förslag på hur man kan effektivisera myndigheternas arbete kring omedelbart omhändertagande av djur. Hur dessa ändringar påverkar myndigheternas arbete har utredaren förutspått vara mindre administrativt arbete för polisen men fler tillfällen då de får assistera länsstyrelsen att omhänderta djur.

Utifrån denna studie kan diskussionen kring hur djurens välfärd påverkas av dessa djurskyddsåtgärder utvecklas vidare eftersom forskning inom detta område är begränsat. Genom att fokusera på att undersöka vad för utmaningar myndigheterna har samt hur djuren påverkas av omedelbart omhändertagande kan man arbeta vidare mot att förbättra djurskyddsarbetet.

8. Tack

Jag vill hjärtligt tacka mina handledare Frida Lundmark Hedman och Ida Brandt som har inspirerat mig att ta mig an detta intressanta arbete.

Jag vill även tacka Polismyndigheten för tillgång till deras statistik, samt mina samtliga respondenter som ställt upp på intervjuer, vars svar ligger till grund för mitt arbete. Utan er insats hade detta arbete inte kommit till!

Tack mina kära klasskamrater och kursledare på Etologi och Djurskyddsprogrammet för den lärorika tiden tillsammans på SLU.

9. Referenser

- Albuquerque, N., Guo, K., Wilkinson, A., Savalli, C., Otta, E. & Mills, D. 2016. Dogs recognize dog and human emotions. *Biology letters*. 12(1), 20150883.
- Anneberg, I., Vaarst, M. & Sandøe, P. 2013. To inspect, to motivate—Or to do both? A dilemma for on-farm inspection of animal welfare. *Animal Welfare*. 22(2), 185–194.
- Arluke, A., Patronek, G., Lockwood, R. & Cardona, A. 2017. Animal hoarding. In: *The Palgrave international handbook of animal abuse studies* (Eds. J. Maher, H. Pierpoint & P. Beirne). London, Palgrave Macmillan.
- Ceccato, V. & Dolmen, L. 2011. Crime in rural Sweden. *Applied Geography*. 31(1), 119–135.
- Djurskyddsförordning (1988:539).
- Djurskyddsförordning (2019:66).
- Djurskyddslag (1988:534).
- Djurskyddslag (2018:1192).
- Ds 2024:3 2024. Hund under kontroll – Förslag för att stärka myndigheternas verksamhet enligt tillsynslagen och viss verksamhet enligt djurskyddslagen. Stockholm: Statskontoret.
- Fazio, F., Casella, S., Giannetto, C., Giudice, E. & Piccione, G. 2015. Characterization of acute phase proteins and oxidative stress response to road transportation in the dog. *Experimental animals*. 64(1), 19–24.
- Flint, H. E., Coe, J. B., Serpell, J. A., Pearl, D. L. & Niel, L. 2017. Risk factors associated with stranger-directed aggression in domestic dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 197, 45–54.
- Förvaltningslag (2017:900).

- Gillham, B. 2008. Forskningsintervjun: Tekniker och genomförande. UK, Open University Press.
- Hennessy, M. B., Davis, H. N., Williams, M. T., Mellott, C. & Douglas, C. W. 1997. Plasma cortisol levels of dogs at a county animal shelter. *Physiology & behavior*, 62(3). 485–490.
- Herbel, J., Aurich, J., Gautier, C., Melchert, M. & Aurich, C. 2020. Stress response of beagle dogs to repeated short-distance road transport. *Animals*. 10(11), 2114.
- Högsta Förvaltningsdomstolen dom 2021 – 06 – 24 i mål nr. 4988 – 20. Ref. 41.
- Lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter.
- Landsbygds- och infrastrukturdepartementet 2024. Komplettering till Statskontorets rapport Hund under kontroll. Promemoria.
- Lundmark Hedman, F., Rodriguez Ewerlöf, I., Frössling, J. & Berg, C. 2022a. Swedish dairy farmers' perceptions of animal welfare inspections. *Frontiers in Animal Sciences*. 3:1079457.
- Lundmark Hedman, F., Rodriguez Ewerlöf, I., Frössling, J. & Berg, C. 2022b. Swedish Trotting Horse Trainers' Perceptions of Animal Welfare Inspections from Public and Private Actors. *Animals*. 12, 1441.
- Palestrini, C., Previde, E. P., Spiezio, C. & Verga, M. 2005. Heart rate and behavioural responses of dogs in the Ainsworth's Strange Situation: A pilot study. *Applied Animal Behaviour Science*. 94(1–2), 75–88.
- Palmer, R. & Custance, D. 2008. A counterbalanced version of Ainsworth's Strange Situation Procedure reveals secure-base effects in dog–human relationships. *Applied animal behaviour science*. 109(2–4), 306–319.
- Part, C. E., Kiddie, J. L., Hayes, W. A., Mills, D. S., Neville, R. F., Morton, D. B. & Collins, L. M. 2014. Physiological, physical and behavioural changes in dogs (*Canis familiaris*) when kennelled: Testing the validity of stress parameters. *Physiology & Behavior*. 133, 260–271.
- Pratsch, L., Mohr, N., Palme, R., Rost, J., Troxler, J. & Arhant, C. 2018. Carrier training cats reduces stress on transport to a veterinary practice. *Applied Animal Behaviour Science*. 206, 64–74.
- Proposition 2016/17:224 2017. Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över uppgifter på djurområdet. Gävle: Regeringskansliet.

- Proposition 2017/18:147 2018. Ny djurskyddslag. Näringsdepartementet. Stockholm: Regeringskansliet.
- Regan, T. 1986. The case for animal rights. *Advances in animal welfare science*. 1986/87, 179–189.
- SCB, 2024. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/folkmangd-och-befolkningsforandringar---helarsstatistik/folkmangd-topp-50/>, använd 2024-07-04.
- Singer, P. 1987. Animal liberation or animal rights?. *The Monist*. 70(1), 3–14.
- Sümeği, Z., Oláh, K. & Topál, J. 2014. Emotional contagion in dogs as measured by change in cognitive task performance. *Applied Animal Behaviour Science*. 160, 106–115.
- Sundquist, K., Frank, G. & Sundquist, J. A. N. 2004. Urbanisation and incidence of psychosis and depression: follow-up study of 4.4 million women and men in Sweden. *The British Journal of Psychiatry*. 184(4), 293–298.
- Tan, J., Walker, K. K., Hoff, K. & Hare, B. 2018. What influences a pet dog's first impression of a stranger?. *Learning & Behavior*. 46, 414–429.
- Sveriges Veterinärförbund, 2020. Djurskydd i kliniken – Hantering av djurskyddsfall i smådjursklinisk verksamhet.
- Väärikkälä, S., Hänninen, L. & Nevas, M. 2020. Veterinarians experience animal welfare control work as stressful. *Frontiers in veterinary science*. 7, 77.
- Quaranta, A., d'Ingeo, S., Amoruso, R. & Siniscalchi, M. 2020. Emotion recognition in cats. *Animals*. 10(7), 1107.
- Walsh, F. 2009. Human-Animal bonds II: The role of pets in family systems and family therapy. *Family process*. 48(4), 481–499.
- Wilson, C., Campbell, K., Petzel, Z. & Reeve, C. 2022. Dogs can discriminate between human baseline and psychological stress condition odours. *PLoS One*. 17(9), e0274143.

Wormald, D., Lawrence, A. J., Carter, G. & Fisher, A. D. 2017. Reduced heart rate variability in pet dogs affected by anxiety-related behaviour problems. *Physiology & behavior*. 168, 122–127.

10. Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag ger härmed min tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Bilaga 1

Begäran om allmän handling

Hej! Jag heter Susanna Wajner Zagozdzon och jag läser Etologi och Djurskyddsprogrammet på SLU i Uppsala. Jag skriver ett examensarbete om omedelbara omhändertaganden om djur efter kontorstid och önskar därmed att få ta del av nedanstående statistik i den mån den finns. Om något är oklart i mina frågeställningar så får ni gärna höra av er så reder vi ut det.

Det jag önskar att få ta del av är statistik från år 2020 till och med år 2023 med ärenden vars beslut baserades på 9 kap. 6 § djurskyddslagen (2018:1192), dvs omedelbara omhändertaganden, och som togs utanför länsstyrelsernas kontorstid:

Beslut och motiveringar från polismyndigheten för omedelbart omhändertagande

- Statistik över antal beslut om omedelbar omhändertagande av djur som har tagits av polismyndigheten per år och månad, samt var i landet (region/län) dessa beslut har tagits.
- Statistik över hur stor andel av de tagna beslut som gjorts av nationella djurskyddsgruppen respektive regionalt vakthavande befäl (samt antal beslut per region) per år och månad.
- Statistik över de motiveringar som polismyndigheten har använt för att kunna ta beslutet (t.ex. frihetsberövning, djurägaren hamnar på sjukhus eller avlider, djurplågeri, akut lidande/skadat djur, kontakt från veterinärklinik, etc.) per år och månad.
- Statistik avseende vilka parter, polismyndigheten respektive andra parter (t.ex. privatperson/allmänheten, veterinär, socialtjänsten, vårdpersonal, etc.) som har initierat ärendena per år och månad samt av vilken motivering ärendena initierades.

Beslut och motiveringar från länsstyrelserna för underställelse

- Statistik över hur många av polismyndighetens tagna beslut som har fastställts respektive hävts av länsstyrelserna per år och månad. Av de samtliga 21 länsstyrelserna, hur ser statistiken ut av fastställning respektive hävning av beslut ut per länsstyrelse?
- Statistik över de motiveringar som samtliga 21 länsstyrelser har använt för att fastställa respektive häva polismyndighetens beslut per år och månad.

När djur omedelbart omhändertogs samt länsstyrelsernas handläggningstider

- Statistik över när på dygnet beslut togs efter länsstyrelsernas kontorstider (kvällar och helger) per år och månad.
- Statistik över länsstyrelsernas handläggningstider per år och månad från och med när polismyndigheten underställde dessa beslut till dem.

Kostnadsansvar för omhändertagna djur

- Statistik över de utgifter som uppstår i samband med omedelbara omhändertaganden och uppstallning av djur och hur dessa belopp ser ut i för olika år och månad i olika regioner och län. Hur stor del av dessa belopp får polismyndigheten, länsstyrelserna och/eller djurägaren stå för under tiden länsstyrelserna skyndsamt handlägger ärendena per år och månad?

Förfogande över och hantering av omhändertagna djur

- Statistik över antal djur (även gärna vad för djurslag) som har omedelbart omhändertagits av polismyndigheten, samt var i landet djuren har omhändertagits ifrån, per år och månad.
- Statistik över antal djur som blivit sjuka eller avlidit, eller fått ungar (och gärna vad för djurslag) under det omedelbara omhändertagandet samt under tiden de är uppstallade per år och månad.
- Statistik över hur stor andel av de tagna besluten som innebar att polisen godkände att veterinär, eller polisen själva, akut avlivade ett eller flera djur? Hur ser denna statistik ut per år och månad och var i landet skedde dessa beslut?
- Statistik över hur länge omedelbart omhändertagna djur förvarats på uppställningsplatser i väntan på fastställande eller hävning av beslut från länsstyrelsen per år och månad.

Processbeskrivningar

- Jag önskar också att få ta del av nationella djurskyddsgruppen processbeskrivningar kring omedelbart omhändertagande av djur utanför länsstyrelsernas kontorstid samt kring underställelse till länsstyrelsen.

Bilaga 2

Intervjuguide

Förkortningar:

LST = Länsstyrelse

OH = Omedelbart omhändertagande

TL = Lagen om tillsyn över hundar och katter

Datum & tid:

Namn:

Yrkestitel:

Enhet/avdelning:

Myndighet:

Godkänner inspelning av intervju:

Ja

Nej

Intervjuguide

Frågeställning: Hur skiljer det sig i rutinerna och i olika delar av landet när djur omedelbart omhändertas utanför kontorstid av polismyndigheten och länsstyrelserna?

Inledningsfrågor

1. Vad är din roll på enheten/avdelningen?
2. Vad är din huvuduppgift eller roll när det kommer till OH av djur utanför kontorstid?

Rutiner kring omedelbart omhändertagande utanför kontorstid

3. Hur ser era rutiner ut kring OH av djur utanför kontorstid?
(Nyckelord: processbeskrivning, start av ärende, bedömning, beslut/fastställande/hävande, infångning, transport, veterinär, uppställning, underställelse).

4. Vad för utmaningar upplever ni att ni har vid OH av djur utanför kontorstid?

(Nyckelord: befogenhet, formulering i lagstiftning, ansvarsfördelning (vem gör vad), handläggningstid, infångning, transport, kunskaper kring djur, djurhållare, djurförbud (bara polisen som kan OH), TL (LST kan inte OH samt kontrollera dessa)).

5. Vad är de vanligaste bedömningarna/motiveringarna för att fastställa samt häva besluten?
6. Hur pass ”skyndsamt” hanteras ärenden med OH av djur utanför kontorstid?

Samarbeten

7. Hur tycker ni att samarbetet med PM/LST fungerar när djur behöver omhändertas utanför kontorstid? (be dem motivera)
8. Vad för utmaningar upplever ni när ni samarbetar med PM/LST vid OH av djur utanför kontorstid?
9. När beslut om OH av djur utanför kontorstid väl har fastställts/hävts, hur kommunicerar ni med PM/LST om detta?
10. Anser ni att PM har möjlighet att besluta vad som ska hända med ett djur de omedelbart omhändertagits utanför kontorstid, t.ex. om det är utsatt för svårt lidande och bedömning gjorts av veterinär att avlivning är det enda humana? (Även om en närvarande djurhållare motsätter sig behandling/avlivning av ett djur?)

11. Vid OH av djur utanför kontorstid, vilka andra aktörer samarbetar ni med och hur fungerar det?
(Nyckelord: veterinär, uppställningsplats, hundförare, andra?)
12. Vad för utmaningar upplever ni när ni samarbetar med andra aktörer (t.ex. uppställningsplats, veterinär) vid OH av djur utanför kontorstid?
13. Vad ingår i avtalen med LST:S uppställningsplatser?
(Nyckelord: snabb återkoppling, infångning, transport.)
14. Har PM möjlighet att göra avrop på LST:s avtal med uppställningsplatser?
Om inte, hur kommer det sig?
15. Hur kommunicerar LST med PM vid förnyande av avtal med uppställningsplatser?

Frågeställning: Hur upplever polismyndigheten och länsstyrelserna att processen av de omedelbara omhändertagandena påverkar djuren och deras välfärd?

De omhändertagna djuren

16. Hur upplever ni att OH utanför kontorstid påverkar djuren? Skiljer det sig från ett omhändertagande som görs på kontorstid?
(Nyckelord: hantering vid infångning, transport, uppställning, handläggningstiden, hälsa, skada/trauma, välfärd, stress).
17. Vad skulle man kunna förbättra för att förebygga eller minska stress/skada hos de djur som omedelbart omhändertas (omhändertagande → omplacering/avlivning)?
18. Vad skulle man kunna göra för att till och med gynna de omedelbart omhändertagna djurens välfärd under hela processen (omhändertagande → omplacering/avlivning)?

Egna synpunkter

19. Vad för förändringar tror du skulle krävas för att underlätta ert arbete med OH av djur utanför kontorstid?
(Nyckelord: lagstiftning, ansvarsfördelning, kommunikation/samarbete med polis/LST, resurser, annat.)
20. Har du några övriga synpunkter?